

Қазақстан Республикасының Ғылым және жоғары білім министрлігі
«Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университеті» КеАҚ
География, туризм және су ресурстары кафедрасы

ҚОРЫТЫНДЫ АТТЕСТАТТАУ БАҒДАРЛАМАСЫ
6В11101 – Туризм және сервис білім бағдарламасы

Атырау, 2023

Қазақстан Республикасының ғылым және жоғары білім министрлігі
«Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университеті» КеАҚ

Бенітгемін

Академиялық мәселелер
жөніндегі проректор

А.Е. Чукуров

» 01 2023ж.

ҚОРЫТЫНДЫ АТТЕСТАТТАУ БАҒДАРЛАМАСЫ
6В11101 – Туризм және сервис білім бағдарламасы бойынша білім алушылары үшін

Бағдарлама білім алушыларды қорытынды аттестаттауды өткізу ережелері негізінде
әзірленген (СМЖ №025)

Құрастырушылар:
аға оқытушы Таскалиева Г.Б.
аға оқытушы Исағалиева Э.Т.

Кафедра мәжілісінде ұсынылған
Хаттама № _____ « _____ » _____ 2023ж.

Кафедра меңгерушісі _____ Мустафина А.Ж.

Жаратылыстану және ауылшаруашылық ғылымдар факультеттің оқу-әдістемелік кеңесімен
мақұлданған _____ 2023ж. Хаттама №
« _____ » _____

ОӘК төрағасы _____ Калиманова Д.

КЕЛІСІЛДІ
Факультет деканы _____ Кабиев Е.С. « _____ » _____ 2023ж.

ББАСАЖДҚК басшысы _____ Сулейменова Ж.У. « 30 » 01 2023ж.

Университеттің оқу-әдістемелік кеңесімен мақұлданған
« 30 » 01 2023ж. Хаттама № 3

1. Қорытынды аттестаттаудың мақсаты мен міндеттері

Қорытынды аттестаттаудың мақсаты - алынған нәтижелерді кешенді бағалау, туризм, саяхатты ұйымдастыру саласындағы білімді, іскерлікті және дағдыларды тексеру.

Қорытынды аттестаттаудың міндеттері- туризм және саяхатты ұйымдастыру саласындағы бакалаврларды даярлаудың негізі -білім алушылардың білім бағдарламасында көзделген пәндердің мазмұнын қамтитын оқу материалын меңгеру деңгейін айқындау.

2. Қорытынды аттестаттауға енгізілетін құзыреттіліктер

ҚА барысында білім алушылар келесі құзыреттіліктерінің қалыптасқанын көрсетуі тиіс

2.1. Әмбебап (базалық) құзыреттіліктер (ӘҚ):

Әмбебап (базалық құзыреттілік) – маманның әмбебап, зияткерлік, коммуникативтік, эмоционалды және еріккүштік қасиеттерге (білім, дағдылар, қасиеттер мен қабілеттер) негізделген кәсіби міндеттер жиынтығын шешу қабілеті.

– осы деңгей үшін жеткілікті дәлелді тілдік құралдармен тілдік материалды дәлелді түрде пайдаланады, қатесіз мәлімдемелердің 75% кезінде жіберілген қателерді уақтылы және дербес түзетеді (ЖҚ-1);

-лексиканың жеткілікті көлемін, грамматикалық білім жүйесін, ниет білдірудің прагматикалық құралдарын білу негізінде қарым-қатынас пен танымның белгілі бір міндеттерін шешу үшін тілдік және сөйлеу құралдарын дұрыс таңдау мен пайдалануды жүзеге асыру (ЖҚ-2);

-ақпаратты сертификаттау талаптарына сәйкес таным және қарым-қатынас жағдайларында әңгімелесушіге әсер ету құралы ретінде пайдалану (ЖҚ-3);

- заманауи ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдана отырып, мамандық бойынша жобалау қызметін жүзеге асыру (ЖҚ-4);

- Модульдің оқу пәндерін қалыптастыратын ғылымдардың барлық салаларындағы пәндік білімді (ұғымдар, идеялар, теориялар) түсіндіруге және түсіндіруге, зерттелетін пәндердің ғылыми салаларының теориялары мен идеяларының мазмұны негізінде әлеуметтік коммуникацияның әртүрлі салаларындағы жағдайлардың табиғатын түсіндіруге қабілетті (ЖҚ-5);

–Қоғамдағы, оның ішінде кәсіптік қоғамдағы жанжалды жағдайларды шешу бағдарламаларын әзірлеуге, коммуникацияның әртүрлі салаларында зерттеу жобалық қызметін жүзеге асыруға, қоғамдық құнды білімді қалыптастыруға, оны таныстыруға, әлеуметтік маңызы бар мәселелер бойынша өз пікірін дұрыс білдіруге және дәлелді түрде қорғауға қабілетті (ЖҚ-6);

2.2. Жалпы кәсіптік құзыреттер (ЖҚҚ):

Жалпы кәсіби құзыреттілік-маманның кәсіби қызметті тиімді жүзеге асыруға мүмкіндік беретін ықпалдастырылған білім, дағдылар мен тәжірибе, сондай-ақ жеке қасиеттер негізінде кәсіби міндеттер жиынтығын шешу қабілеті.

– өзінің кәсіби және жеке дамуын жоспарлауға және жүзеге асыруға, ұжымда және командада жұмыс істеуге, әріптестермен, басшылықпен, клиенттермен тиімді қарым-қатынас жасауға, кәсіби саладағы болашақ қызметін жоспарлауға қабілетті (ЖҚҚ-1);

- қонақ үй және мейрамхана индустриясының кәсіби стандарттарын талдауға, туристік өнімдер мен қызметтердің сапасы мен қауіпсіздігін бақылауға, туристік бизнестің ағымдағы жағдайына сипаттама беруге қабілетті (ЖҚҚ-2);

- туристік кәсіпорындардың қызметін реттейтін құқықтық және нормативтік құжаттарды тәжірибеде қолдануға, туристік индустрия кәсіпорындары қызметінің техникалық және коммерциялық, сондай-ақ ақпараттық қауіпсіздігін қамтамасыз етуге қабілетті (ЖҚҚ-3);

- туризмді ұйымдастыру мәселелері бойынша нормативтік және заңнамалық құжаттардың талаптарын, «Қазақстан Республикасының туристік қызметі туралы» заңның негізгі ережелерін білу (ЖҚҚ-4);

- туризмнің мазмұны мен ұйымдастырылуының заманауи талаптары тұрғысынан кәсіби қызметті жоспарлау, бақылау және басқаруға қабілетті (ЖКҚ-5);
- кәсіби жоспарларды анықтайды және кәсіби өзін-өзі дамытуға және өзін-өзі жүзеге асыруға дайындығын көрсету (ЖКҚ-6);
- ұйымның, сондай-ақ олардың басшылар мен қызметкерлердің мінез-құлқы мәселелерін, олардың арасында корпоративтік этикалық қатынастарды қарастыруға қабілетті (ЖКҚ-7);
- білім алушылар өз ойларын, алған білімдерін тәжірибеде қолданып, өз бетінше жұмыс жасауға қабілетті (ЖКҚ-8);

2.3. Кәсіптік құзыреттер (КҚ):

Кәсіби құзыреттілік – маманның нақты білім, білік, дағды негізінде таңдалған қызмет саласындағы кәсіби міндеттер жиынтығын шешу қабілеті.

- туристік қызмет саласындағы ғылыми-техникалық ақпаратты табуға, талдауға және өңдеуге қабілетті (КҚ-1);
- экскурсияның заңдылықтарын және оларды құрудың негізгі жолдарын, әдістемесін біледі. Экскурсияларға объектілерді таңдауды, экскурсиялық маршрутты қалыптастыруды, әдістемелік құжаттаманы (технологиялық картаны, бақылауды және экскурсияның жеке мәтінін) құруды біледі (КҚ-2);
- елдің туристік инфрақұрылымының объектілерін, туған өлкесінің туристік инфрақұрылымын сипаттайды (КҚ-3);
- туристік орналастыру құралдарының түрлерін: ұжымдық және жеке орналастыру нысандарын ажыратады, негізгі айырмашылықтарын атайды. Халықаралық қонақ үй желілерінің қызметін сипаттайды (КҚ-4);
- туристік тамақтану нысандарының түрлерін, негізгі айырмашылықтарын атайды. Халықаралық мейрамхана желілерінің қызметін сипаттайды (КҚ-5);
- көлік инфрақұрылымының қазіргі даму жағдайын, түрлерін, туристерді тасымалдаудың нормативтік-құқықтық базасын, туристерді әуемен, темір жолмен, автобуспен тасымалдаудың, теңіз саяхатының талаптарын ажыратады (КҚ-6);
- туристік сапар кезіндегі туристердің міндеттері мен құқықтарын біледі, тасымалдауға тыйым салынған заттардың тізімін, көлемін біледі (КҚ-7);
- ойын-сауық индустриясы кәсіпорындары, көңіл көтеру орындары, мұражай инфрақұрылымы мен көрмелер, саябақтар, театрлар, клубтар, курорттардың қызметтерін сипаттайды (КҚ-8);

3. Қорытынды аттестаттау көлемі, құрылымы және мазмұны

Университетте қорытынды аттестаттау дипломдық жұмысты (жобаны) қорғау немесе кешенді емтиханды тапсыру түрінде өткізіледі. Қорытынды аттестаттау кемінде 8 академиялық кредитті құрайды. ҚА ұзақтығы – 6 апта.

Білім беру бағдарламасы бойынша қорытынды аттестаттау мыналарды қамтиды:

- дипломдық жұмысты (жобаны) дайындау және қорғау;
- кешенді емтихан тапсыруға дайындық және тапсыру.

3.1 Кешенді емтихан

Кешенді емтиханның мақсаты – түлектің кәсіби дайындық деңгейін және оның кәсіби қызметі саласындағы практикалық мәселелерді шешуге қабілеттілігін анықтау.

Кешенді емтихан ауызша өткізіледі. Кешенді емтихан алдында білім алушыларға қорытынды аттестаттауға шығарылатын мәселелер бойынша кеңес беру жүргізіледі.

Кешенді емтихан аттестаттау комиссиясының ашық отырысында билеттер бойынша емтихан тапсыру түрінде өткізіледі. Билеттер бойынша емтихан өткізу кезінде емтихан тапсырушыға жауап беруге дайындалу үшін 1 сағат беріледі. Емтихан билетінің

сұрақтарына білім алушы көпшілік алдында жауап береді. АҚ мүшелері қарастырылып отырған тақырыптар бойынша білім алушының білім тереңдігін анықтау мақсатында қосымша сұрақтар қоюға құқылы. Емтихан билетінің сұрақтарына ауызша жауап беру ұзақтығы 30 минуттан аспауы тиіс. Емтиханға жауап беруге дайындық барысында осы ҚА бағдарламасын және осы бағдарламаның 3.3-тармағында көрсетілген әдебиеттерді пайдалануға рұқсат етіледі.

3.2 Кешенді емтиханға шығарылатын сұрақтары бар пәндер тізбесі

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТУРИЗМ ГЕОГРАФИЯСЫ АЛҒЫС СӨЗ

Пәннің мақсаты: халықаралық туризм дамуының бірқалыпты еместігі және оның аумақтық (аймақтық, мемлекеттік) ерекшеліктері туралы түсінік қалыптастыру.

Міндеттері:

- туристік-рекреациялық ресурстар сипатталады. Табиғат (табиғи рекреациялық ресурстар) немесе қоғам (мәдени-тарихи рекреациялық ресурстар) дамуының нәтижесі туристік іс-әрекеттің ерекше түрлерінің қалыптасу негізіне жатып, демалыс аудандарының туристік мамандануын айқындайды;
- туризмнің негізгі түрлерінің орналастырылуы, оларды ұйымдастырдың технологиялық ерекшеліктерін қарастырады;
- туризм дамуының тарихи және әлеуметтік-экономикалық алғы шарттары, оның материалдық базасының аумақтық ұйымдастырылуы және әлемнің түрлі аймақтары мен елдеріндегі туристік саясат зерттеледі;
- туристік ағымдардың негізгі бағыттары, халықаралық туризмдегі кіріс пен шығыстың географиялық таралуы қарастырылады; туризмнің жекелеген елдердегі, аймақтық, тұтастай алғанда әлем экономикасындағы маңызы анықталады;
- алдыңғы қатардағы туристік елдер, ірі рекреациялық пудандар және әлемнің туристік орталықтары сипатталады.

ПӘННІҢ МАЗМҰНЫ

Кіріспе

XX ғасырдың ортасынан бастап туризм әлемдік экономиканың белсенді дамушы секторына айналып отыр. Бұл құбылыс көпшілік елдерге тән жалпы тенденциялармен, сондай-ақ өзгеше қырларымен сипаттала келе, туристік іс- әрекет дамуының кеңістіктік (географиялық) ерекшелігін айқындайды. Халықаралық туризм географиясы әлемдік экономикада қалыптасқан демалыс және туризм аудандарын кешенді түрде қарастыруға, олардың қалыптасуы мен дамуының аймақтық ерекшеліктерін және заңдылықтарын анықтауға бағытталған.

ЗАМАНАУИ ТЕРМИНОЛОГИЯ ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТУРИЗМНІҢ ТҮСІНІК АППАРАТЫ

Халықаралық туризм: анықтамасы, негізгі ұғымдары мен терминологиясы

Туризмнің сипаттамасы күрделі кеңістік және әлеуметтік-экономикалық құбылыс ретінде. Саяхаттаушылар мен уақытша келушілер туралы түсінік. Халықаралық туризмнің жіктелуі. Ұлттық, кіру және шығу туризмі. Халықаралық туристік нарық тауар-ақша қатынас сферасы ретінде. Халықаралық туризмнің ерекшеліктері. Туристерді жеткізуші елдер (генераторлар) және туристерді қабылдаушы елдер (туристік орталықтар).

Халықаралық туризмнің даму факторлары

Халықаралық туризмнің даму факторларының жіктелуі Тұрақты және динамикалық факторлар. Табиғи-географиялық факторлардың ерекше орны. Әлеуметтік-экономикалық (бос уақыт, халықтың материалдық ал-ауқаты, қоғамның әлеуметтік-кәсіптік құрылымы және т.б.), материалды техникалық (әлем елдеріндегі инфрақұрылымның даму деңгейі,

туризм индустриясындағы интеграциялық үдеріс және т.б.), саяси (мемлекеттер, аймақтар прасындағы экономикалық, қоғамдық, саяси байланыстардың дамуы мен кенеюі, саяси тұрақтылық), діни факторлар.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТУРИЗМНІҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ МЕН ДАМУ БОЛАШАҒЫ

Халықаралық туризм статистикасы. Халықаралық туризмнің статистикасы, оның лиму тарихы Туризм статистикасының негізгі екі бөлімі - туристік ағымдардың статистикасы және туристік табыс пен шығын статистикасы, Туристің бен сенімділіктің негізгі көрсеткіштері, Туризмдегі статистикалық есептеудің әдістері Халықаралық туризм статистикасы дамуының негізгі бағыттары, Халықаралық туристік ұйымдар және олардың туризм дамуында атқаратын рөлі

Туристік ағымдар географиясы

Туристік ағымдар шынайы географиялық коринтегі орындалған туристік сұраныстың бір түрі. Жаппай туристік ағымдардың с Халықаралық туризмнің әлемдік нарығы, Еуропаның, Американың, А Тынық мұхиттық аймағының. Орта Шығыстың. Оңтүстік Азияның және Африканың халықаралық туризм нарығына талдау жасау,

Халықаралық туризмнің қазіргі даму тенденциялары

Туризмнің даму факторларының әсерінен туындаған қазіргі туристік сұраныстың тенденциялары, Еуропаның, Американың, Азия-Тынық мұхиттық аймағының, Орта Шығыстың, Оңтүстік Азияның, Африканың кейбір субаймақтары туризмнің даму деңгейі мен даму болашағын талдау.

ДҮНИЕЖҮЗІНІҢ ТУРИСТІК АЙМАҚТАРЫ

Туристік елтану. Еуропа. Субаймақтар бойынша Еуропа елдерінің рекреациялық-географиялық жағдайы. Табиғи рекреациялық ресурстары. Мәдени-тарихи рекреациялық ресурстары. Туризм дамуының әлеуметтік-экономикалық алғышарттары. Туристік орталықтар мен курорттар. Туризмнің қалыптасуы мен даму тарихының ерекшеліктері. Туристік ағымдар мен туризмнің экономикасы (анығырақ кейбір елдер мысалында).

Туристік елтану. Америка. Субаймақтар бойынша Америка елдерінің рекреациялық-географиялық жағдайы. Табиғи рекреациялық ресурстары. Мәдени-тарихи рекреациялық ресурстары. Туризм дамуының әлеуметтік-экономикалық алғышарттары. Туристік орталықтар мен курорттар. Туризмнің қалыптасуы мен даму тарихының ерекшеліктері. Туристік ағымдар мен туризмнің экономикасы (анығырақ кейбір елдер мысалында).

Туристік елтану. Азия-Тынық мұхиттық аймақ. Субаймақтар бойынша Азия-Тынық мұхиттық аймақ елдерінің рекреациялық-географиялық жағдайы. Табиғи рекреациялық ресурстары. Мәдени-тарихи рекреациялық ресурстары. Туризм дамуының әлеуметтік-экономикалық алғышарттары. Туристік орталықтар мен курорттар. Туризмнің қалыптасуы мен даму тарихының ерекшеліктері. Туристік ағымдар мен туризмнің экономикасы (анығырақ кейбір елдер мысалында).

Туристік елтану. Орта Шығыс. Субаймақтар бойынша Орта Шығыс елдерінің рекреациялық- географиялық жағдайы. Табиғи рекреациялық ресурстары. Мәдени-тарихи рекреациялық ресурстары. Туризм дамуының әлеуметтік-экономикалық алғышарттары. Туристік орталықтар мен курорттар. Туризмнің қалыптасуы мен даму тарихының ерекшеліктері. Туристік ағымдар мен туризмнің экономикасы (анығырақ кейбір елдер мысалында).

Туристік елтану. Оңтүстік Азия. Субаймақтар бойынша Оңтүстік Азия елдерінің рекреациялық- географиялық жағдайы. Табиғи рекреациялық ресурстары. Мәдени-тарихи рекреациялық ресурстары. Туризм дамуының әлеуметтік-экономикалық алғышарттары. Туристік орталықтар мен курорттар. Туризмнің қалыптасуы мен даму тарихының ерекшеліктері. Туристік ағымдар мен туризмнің экономикасы (анығырақ кейбір елдер мысалында).

Туристік елтану. Африка. Субаймақтар бойынша Африка елдерінің рекреациялық-географиялық жағдайы. Табиғи рекреациялық ресурстары. Мәдени-тарихи рекреациялық

ресурстары. Туризм дамуының әлеуметтік-экономикалық алғышарттары. Туристік орталықтар мен курорттар. Туризмнің қалыптасуы мен даму тарихының ерекшеліктері. Туристік ағымдар мен туризмнің экономикасы (анығырақ кейбір елдер мысалында).

ҰСЫНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

Негізгі:

1. Гаврильчак И.Н. Основные принципы организации и развития международного туризма. СПб., 2011.
2. Александрова А.Ю. Международный туризм: учебник. М.: Аспект Пресс, 2011. - 470 с.
3. Мазбаев О.Б., Сергеева А.М., Кубесова Г.Т., Әбденев А.Ж., Абдуллина А.Ф., Айдарова А.З., Айғужина А.Ф. Дүние жүзінің туристік-рекреациялық аймақтары: Оқу құралы. - Алматы, «Сөздік-Словарь», 2013ж. - 536 бет.
4. Бессараб Д.А. География международного туризма: в 2 ч. Ч.1. Туристическое страноведение: пособие. Минск. ТетраСистемс, 2011.- 144с.
5. Бессараб Д.А. География международного туризма: в 2 ч. Ч.2. География видов туризма: пособие, Минск: ТетраСистемс, 2011.- 224с.
6. Тусупбекова Г.М. «Халықаралық туризм географиясы». Оқу құралы, Алматы: 2011,498б. «MLD-GUL» баспаханасы
7. Ердаулетов С., Алиева Ж., Жұмаділов А. Туризм географиясы - Алматы. 2012ж.

Қосымша:

1. Квартальнов В.А. Туризм: Учебник. М.: 2012.
2. Балабанов И.Т... Балабанов А. И. Экономика туризма: Учеб.пособие. М.: 2012.
3. Окладникова Е.А. Международный туризм. География туристских ресурсов мира. СПб.: 2011.-382 с.
4. Ушаков Д.С. Технологии выездного туризма: Учебное пособие.- 3-е изд. - Ростов-на-Дону: МарТ, 2010.- 447с.
5. Рубаник А.Н. Технологии въездного туризма: Учебное пособие.- 2-е изд. - Ростов-на-Дону: Феникс, 2010.- 378с.
6. Штефан Л.В., География международного туризма: в 2ч; пособие для студентов, Ч.2: География видов туризма, Минск: ТетраСистемс.2011 г.
7. «Туризмология негіздері»: Оқу құралы Т.В.Имангулова, Д.К. Жаксыбекова - Алматы:ҚазСТА, 2016. - 124 б.
8. ИмангуловаТ.В., РоманенкоА.Ю. Туристско-рекреационные ресурсы и разработка туристских маршрутов. Алматы, 2013.
9. Комаров М.П. Инфраструктура регионов мира. - Спб., 2000 10. Косолапов А.В., Руденко Л.Л.Туристское страноведение. Европа. Владивосток: ДВГАЭУ, 1998.- 192 с.
11. Круис Е., Риффенбург Б. Соборы мира. - М., 1997 (Атлас чудес света) 12. Максаковский В.П. Географическая картина мира. - Ярославль, 1998

ЭКСКУРСИАҒАНУ АЛҒЫ СӨЗ

Экскурсия туристік бизнестің бөлігі болғандықтан «Экскурсиятану» курсы туристік пәндер кешенінде манызды орын алады. Экскурсиялық және тuroпepaтopлық фирмалар білім алу, тәрбиелеу, ой-сана қалыптастыру функцияларын орындайтын экскурсиялық қызметпен айналысады. Сондықтан туризм мамандары экскурсиялардың өткізу техникасы, дайындалуы, саласы, аталған қызметті атқаратын қызметкерлерді бақылау формалары жөнінде нақты хабардар болуы қажет.

Курсты оқыту мақсаты мен міндеттері: экскурсияларды дайындау және өткізуде қолданылатын қазіргі тәсілдерді игеру, Қазақстандағы экскурсия қызметінің ерекшеліктері, даму жағдайлары және болашағы жөнінде білім беру.

- студенттерге экскурсиялық текстерді құрастыру әдістемесі туралы, әртүрлі экскурсияларды өткізу әдістемесі туралы хабар беру;
- әдістемелік, өлкетанымдық, тарихи және т.б. әдебиеттерді талдау және пайдалана білу;
- экскурсиялық жұмысты ұйымдастыру әдістерін зерттеу;
- экскурсия өткізу техникасы жөнінде терең білім беру;
- қызмет бойында жеке текстерді және технологиялық карталарды құрастыру;
- экскурсиялық объектілерді іріктеу және зерттеу, объектілерді көрсету және экскурсиялық талдау әдістерін білу;
- Қазақстанда экскурсиялық істі насихаттау.

НЕГІЗГІ БӨЛІМ

ЭКСКУРСИЯЛАРДЫҢ ҚҰРЫЛЫМЫ ЖӘНЕ КЛАССИФИКАЦИЯСЫ

Экскурсия құрылымы. Экскурсияға кіріспе, оның құрылымы: ұйымдастырулық және ақпараттық бөлімдері. Экскурсияның негізгі бөлімі: тақырыпшалар және құрастырушы сұрақтар. Экскурсияның қорытындысы, оның мазмұны.

Экскурсияның негізгі функциялары. Экскурсияларды топтарға бөлу: қалалық, қала маңындағы, музейлік. Экскурсияларды тақырып бойынша бөлу: тарихи, табиғаттану, әдеби, сәулеттік, өндірістік-экономикалық. Экскурсиялар топтарын бөлу, бөлшектерінің сипаттамасы.

Экскурсиятану теориясы мен практикасында экскурсия классификациясы және оны қолдану. Экскурсияны тақырыптар бойынша бөлу, тарихи, табиғи, әдеби, архитектуралық, өндірістік-экономикалық. Экскурсиялар топтарын бөлу, бөлшектерінің сипаттамасы.

ЭКСКУРСИЯНЫ ДАЯРЛАУ ӘДІСТЕМЕСІ ЖӘНЕ ОБЪЕКТІЛЕРДІҢ КЛАССИФИКАЦИЯСЫ

Экскурсияны даярлаудың негізгі кезеңдері. Экскурсия жүргізушілердің шығармашылық топтары. Экскурсияны даярлаудың дәйектілігі: экскурсияның тақырыбы мен мақсатын анықтау, әдеби көздерін тандау және зерттеу, мұрағаттық, музейлік, статистикалық көздерді зерттеу, экскурсиялық объектілердің бақылау пакеті мен паспорттарын даярлау, әдістемелік құралды құрастыру; маршрутты жаяу түрде немесе көлік пайдаланып өз көзімен зерттеу, экскурсияны тапсыру және қабылдау.

Экскурсиялық объект ұйымы, оның түрлері. Объекттердің орналасуы, айқындылығы, білім беру құндылығы, сақтандығы. Негізгі жеке қосымша экскурсиялық объекттер. Объекттер классификациясы: мәдени, сәулет ескерткіштері, табиғи, тарихи, қалалық, қала маңындағы, музейлік. Әдебиет пен өнер объектілері. Қарапайым және күрделі объектілер.

ЭКСКУРСИЯНЫ ӨТКІЗУ ӘДІСТЕМЕСІ

Экскурсия өткізу методикасының мақсаты мен міндеттері.

Экскурсиялық жұмыстағы объектілерді көрсету және сипаттау. Үйлесімділіктің ерекшеліктері және деңгейлері. Экскурсиялық көрсетудің негізгі әдістемелік тәсілдері. Экскурсия өткізудің негізгі әдістемелік тәсілдері: көрсету әдістері. Алғашқы байқау, оның сипаттамасы. Экскурсиялық талдаудың түрлері сәулеттік, тарихи, табиғаттанулық, өндірістік-экономикалық. Оқиғаларды бір жерге келтіру әдісі, көз арқылы салыстырмалар, мемориалдық тактаны көрсету әдісі және т.б. көрсету әдістері, экскурсиялардағы тест түрлері. Көрсетудегі қимыл маңызы. Экскурсия жүргізушінің «портфелін» қолдану. Түсіндірме, оның ұзақтығы. Сипаттама әдісін қолдану. Экскурсияда әдеби монтажды қолдану. Дәйексөз қолдану, оның көлемі, үйлесімділігі. Өңімелеу - балалармен жұмыс

жасаудың тиімді әдісі. Әңгіменің әдістері: оқиғалардың көбеюі, аналогия мен контракт, ұйтқу және т.б. Экскурсиялық қызметтің дифференциалды тәсілі. Дифференциалды қызметтің маңызы. Экскурсанттарды топтарға бөлу. Әртүрлі топтар: қарапайым экскурсияларда, турбазада, санаторийде демалыс үйлерде экскурсияларды жүргізу. Балаларға, туристерге, әртүрлі мамандарға арналған экскурсиялар.

Экскурсия өткізу техникасы

Экскурсия жүргізушінің сөз шеберлігі, экскурсия жүргізу техникасы. Экскурсия жүргізу техникасының ұғымы, мақсаты және міндеттері. Экскурсия жүргізушінің топпен танысуы, ұйымдастырушы нұсқаулар. Кіріспе, негізгі тарау, қорытынды кезіндегі экскурсия жүргізушінің орны. Экскурсанттардың автобустан түсуі. Топтың объект жанында орналасуы. Экскурсанттардың жүріп-тұруы, жүріс жылдамдылығы. Экскурсия мерзімін орындау. Сұрақтарға жауап беру. Экскурсия жүргізушінің кәсіби шеберлігі. Экскурсия жүргізушінің құқықтары мен лауазымдық міндеттері. Экскурсия жүргізушінің жеке-тұлғалық қасиеттеріне қойылатын талаптар. Экскурсия жүргізушісі мамандығына сәйкес білім мен іскерлік. Экскурсия жүргізушінің шеберлігін дамыту жолдары. Экскурсия жүргізушісі-гид, жетекші, тәрбиеші. Экскурсия жүргізушінің жұмысын бақылау.

Экскурсия жүргізуді даярлау үшін әртүрлі пәндер білімдерін қолдану

Экскурсиялық іс-әрекеттің психологиялық негіздері. Экскурсияның психологиялық сипаттары. Экскурсиялық іс-әрекетте психологияның элементтерін қолдану. Назар аударуға ықпал ету. Көңіл бөлудің кризистері, оларды экскурсия жүргізген уақытта ескеру. Экскурсанттардың әртүрлі контингенттерімен жұмыс істеу ерекшеліктері.

Экскурсия - педагогикалық әдіс. Экскурсия - білім алу үрдісі. Экскурсиядағы қабылдау сезімі. Экскурсиядағы көзге елестету ролі. Көзге елестетудің жеке және жалпы, нақты және абстрактілі түрлері. Экскурсияның идеялық-тәрбиелеу және білім беру функциялары. Экскурсияның дидактикалық принциптері.

Әртүрлі тақырыптар бойынша экскурсияларды жүргізу

Сәулеттік-кала құрылысы тақырыбы бойынша экскурсияларды өткізу ерекшеліктері. Сәулет өнерінің объектілерінің негізгі ұйымдары, кезеңдері және сәулеттік білімдерді экскурсия жүргізген кезде қолдану. Көрсету мен сипаттың ерекшеліктері. Аталған экскурсияларды жүргізудің әдістемелері. Сәулеттік және өнертану экскурсияларының эстетикалық тәрбиелеуде, этикалық идеяларды қалыптастырудағы маңызы. Табиғаттану экскурсияларды өткізу ерекшеліктері. Табиғаттану экскурсияларының классификациясы. Материалистік көзқарасты, патриотизмді қалыптастыру. Табиғатты қорғау көзқарасын тәрбиелеу. Табиғи объектілерін сипаттау, оларды көрсету. Табиғаттану объектілерінің мысалдары арқылы табиғат қорғауын насихаттау.

Табиғаттану экскурсияларының мазмұны, көрсету мен сипаттау ерекшеліктері.

Тарихи және әдеби экскурсиялардың ерекшеліктері.

Тарихи экскурсиялардың мақсаттары мен міндеттері. Тарихи және әдеби экскурсияларын жүргізу әдістері, көрсету мен сипаттау ерекшеліктері. Әдеби экскурсиялардың мақсаттары мен міндеттері. Тарихи және әдеби экскурсиялардағы музейлік экспозицияларының орны. Әдеби экскурсияларын жүргізгенде экскурсия жүргізушінің сөз шеберлігіне қойылатын талаптар.

Этнографиялық экскурсияларды өткізу ерекшеліктері. Этнографиялық экскурсияларды өткізудің міндеті мен мақсаты. Көрсету мен әңгімелеудің ерекшеліктері. Этнографиялық экскурсияның ерекше тәсілдері. Этнографиялық экскурсияның нысандары. Экскурсияларға дәстүрлі материалды іріктеп алу. Қазақстан Республикасының тұрғындарының ұлттық ерекшеліктерін білу.

Әдістемелік жұмысты ұйымдастыру. Экскурсиялық мекеменің әдістемелік жұмысының құрылымы: әдістемелік бөлім, әдістемелік кабинет, әдістемелік кеңес, экскурсия жүргізушілердің әдістемелік секциялары, шығармашылық топтар, халықтың

эртүрлі категорияларымен жұмыс істеу топтары. Экскурсия жүргізушінің ідістемелік секциядағы жұмысы. Экскурсия жүргізушінің жеке жоспары.

ҰСЫНЫЛАТЫН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

Негізгі:

1. Емельянов Б.В. Экскурсоведение. Учебное пособие. М., 2002.
2. Емельянов Б.В. Экскурсионное обслуживание населения. М., 1983.
3. Ягофаров Г.Ф., Тынчерева З.В., Саипов А.А. Экскурсоведение. Алматы, 2001.

Қосымша:

1. Гецевич Н.А. Основы экскурсоведения. Учебное пособие для географических специальностей вузов. Минск, 1988.
2. Герд В.А. Экскурсионное дело. Сборник статей по вопросам методики экскурсии. М., 1928.
3. Городская литературная экскурсия. Методические указания. М., 1981.
4. Городская обзорная экскурсия. Методические указания. М., 1975.
5. Архитектурно-градостроительные экскурсии. Методические указания, М., 1989.
6. Дьякова Р.А. История экскурсионного дела в СССР. М., 1981.
7. Ердаuletов С.Р. Достопримечательные места Казахстана, Алматы.,

ТУРИЗМ ИНФРАҚҰРЫЛЫМЫ АЛҒЫ СӨЗ

Курсты оқыту мақсаты мен міндеттері туристік инфрақұрылымның туристік сервистік және ұқсас кәсіпорындардың біртұтас кешені ретінде, осы кешеннің мәселелері мен даму болашағы жөнінде ұғым қалыптастыру. Туристік сала кәсіпорындарының түрлерінің ерекшеліктері және экономиканың шектес салаларымен байланысын зерттеу, нәтижесіндегі пайда болған білімдердің жалпылау, студентке Қазақстан туризмінің инфрақұрылымның даму жағдайларының және осы үрдіске кедергі болатын факторарына практикалық тұрғыдан талдау жасауға мүмкіндік береді.

Өндірістік және әлеуметтік инфрақұрылымдарды, олардың міндеттері мен құрама бөліктері, материалды техникалық база және туризмді көлікпен қамтамасыз ету Қазақстандағы туристік саласының бөлігі және жағдай туғызатын шарты ретінде қарастыру.

ПӘННІҢ МАЗМҰНЫ

КІРІСПЕ

Қазіргі таңда туризм индустриясы халықаралық қызмет көрсету саудасының өте шапшаң дамып келе жатқан түрі болып табылады. Дүние жүзілік туристік ұйым (WTO) мәлеметтері бойынша, туризм жалпы ұлттық өнімнің 10%, халықаралық инвестицияларының 11% астам, дүниежүзілік өндірістегі әрбір 9% еңбек орнын қамтамасыз етеді. Валюталық пайданың және жұмыспен қамтылудың негізі бола тұра, елдің ұлттық өніміне және төлемақы балансында салымын кеңейтеді, туризм саласын қамтамасыз ететін салалар құрайды, экономика диверсификациясына мүмкіндік береді. Одан басқа туризм саласында жұмыспен қамтылуына байланысты халық пайдасы өсуде, ұлттық тұрмыс деңгейі өсуде.

Бірақ, туристік кәсіпорындардың дұрыс жұмыс істеуі үшін жаңа материалды-техникалық база керек. Туристік саланың перспективалы даму бағдарламасында негізгі міндет болып, туризм инфрақұрылымының дамуы, туризмдегі материалдық базаның модернизация шаралары, жаңа объектілерді салу активизациясы көрсетілген. «Туристік инфрақұрылым» пәні туризмнің материалдық база және шектес салалар комплексік зерттеуін көздейді, ұлттық туристік өнімді ескере отырып, жұмыс істеуін және ерекшеліктерін, сонымен қатар Қазақстан туризмінің даму ерекшеліктері мен

перспективаларын, туристік сала мамандарын дайындау бағдарламасының негізгі құрамдас бөлігі болып есептелінеді.

НЕГІЗГІ БӨЛІМ **ТУРИЗМДЕГІ ӨНДІРІСТІК ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК ИНФРАҚҰРЫЛЫМ.** **НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕР**

Өндірістік және әлеуметтік инфрақұрылым. Оның міндеттері және құрылымдық элементтері. Туризм ұлттық экономикалық перспективалы саласы ретінде туризмдегі қызмет көрсету саласының жалпы даму тенденциялары. Туризмдегі салалық мәселелер шешудің комплекстік жолдары.

Туризм дамуындағы туристік инфрақұрылымның рөлі. «Туризм индустрия» және «Туристік инфрақұрылым» түсініктерінің қатынастары. Туристік жүйенің құрылымы. Туристік индустрияда туристік инфрақұрылымның орны және рөлі. «Туристік өнім» спецификасы. Қазақстан мен Ресейде туристік инфрақұрылымы даму деңгейінің салыстырмалы сипаттамасы.

ТУРИСТІК ИНФРАҚҰРЫЛЫМНЫҢ ҚҰРАСТЫРУШЫЛАРЫ

Туризмдегі материалды-техникалық базаның жалпы сипаттамасы. Туризмдегі материалды -техникалық базаның түсінігі және оны құрайтын элементтер. Туристік инфрақұрылымның құрамы. Функционалдық белгілері бойынша туристік инфрақұрылымның құрылымы. Туристік инфрақұрылымның дамуында шектес орта рөлі. Алматы және Астана қалаларының туристік инфрақұрылымы.

Туристерді орналастыру құралдары. Түнеу базасы. Орналасу құралдар классификациясы. Туристердің жеке және коллективтік орналасу құралдары. Негізгі және қосымша орналасу құралдар түрлерінің сипаттамасы. Қонақ үйлер, турбазалар, отельдер, мотельдер, пансионаттар, кемпингтер, паналар, демалыс үйлер, қонақ үйлер, аң аулау және балық аулайтын үйлер. Қонақ үйлерді классификациялау қағидалары. Қонақ үйдегі қызметті стандарттау.

Тамақтану базасы. Тамақтану кәсіпорындардың жұмыс істеу құрамы және қағидалары. Гастрономия мекемелері (мейрамханалар, барлар, кафелер, асханалар, дәмханалар, буфеттер, үй асханалар және т.б.). сауда мекемелері (дүкендер, киоскілер, сауда шатырлар, сәкі және т.б.). жабдықтау мекемелері (базалар, қоймалар). Мейрамхана, кафе және басқа туристердің тамақтану құралдары. Тағамды дайындауды ұйымдастыру, сапаға талаптар. Әшекейлеу құралдарын өңдеу және сақтау. Батыс Еуропа елдерінде туристік шараларда қолданылатын қоғамдық тамақтау жүйелері. Туристік орталықтарда тамақтануды ұйымдастыру.

Көліктік-коммуникациялық база. Туризмде коммуникация рөлі. Транспорттық коммуникациялық база. Туризмде транспорттық тасмалдау. Туристік индустрияда транспорт дамудың негізгі бөлігі және қажетті жағдайы ретінде. Туристер үшін арнайы транспорттық түрлері, туристерді әуе, темір жол және т.б. транспорт түрлерімен қамтамасыз ету мүмкіншіліктері. Туристік транспорттық құралдар категориялары. Туристік транспортқа қойылатын талаптар. Транспорттық коммуникациялық базаның маңызы және туризмнің экономикадағы жоғары пайдалы салаға айналуы. Жол фондына талаптар.

Туристік көліктің негізгі тасмалдау түрлері мен даму мәселелері. Теміржол, автобус, авто тасмалдаулар. Теңіз тасмалдаулар (круиз). Әуе саяхаттары. Вокзал мен аэропорттар. Автожолдар, әуе, өзен және қозғалыстарын реттеу. Транспорттық ұйымдар және диспетчер ұйымдар қызметі. Транспорт пен байланыстың техникалық базасы (депо, базалар, парктер, СТО, май құятын және т.б.). Қазақстанда транспорт дамудың мәселелері.

Телекоммуникациялық жүйелері, тұрмыстық және инженерлік байланыстар. Байланыс пен телекоммуникация жүйелері. Байланыс жолдары. Телекоммуникациялық желілердің жаңа мүмкіншіліктері. Туристік өнімді құру және өткізу үшін Internet мүмкіншіліктерін қолдану. Тұрғылықты коммуникациялар. Тұрмыс қызметтер, бос

уақытты ұйымдастыру. Инженерлік коммуникациялар, туризм нысандарын, жылумен, сумен, энергиямен қамтамасыз ету.

Шектес база. Рекреациялық ресурстарды қолдануды қамтамасыз етуге мүмкіндік пен ыңғайлылық беретін ғимараттар мен жабдықтар. Спорттық алаңдар мен құрал-жабдықтар. Көңіл көтеру мекемелері. Тұрмыс қызметін көрсететін кәсіпорындар. Бос уақытты ұйымдастыру.

Туристік сфераның өндірістік объектілері. Туристік және спорттық құрал-жабдықты, құрал-сайманды және сувенир өнімдерді өндіру. Мемлекеттік сервистік қызметтері.

Туристік сферада жалпы қолдану объектілері. Туристер қолданатын туристік емес сала объектітері. Жалпы мемлекеттік коммуникациялары. Туристік салада жұмыс істейтін коммуналдық жеке меншік объектітері. Көпшілік тамақтанудың, транспорттың тұрмыс қызметтерінің муниципалдық қызметтері.

ТУРИСТІК ҚЫЗМЕТПЕН ЖАБДЫҚТАУШЫЛАР

Кәсіпорын- туристік қызметті жабдықтаушы. Кәсіпорын- сипаттамасы туристік қызметі жабдықтаушы. Туристік кәсіпорындар мен туристік ұйымдардың туризм инфрақұрылым дамуындағы ролі. Маманданған, қосымша және шектес қызмет кәсіпорындары. Туристерге қызметті көрсету операцияларының технологиялық жүйелілігі. Туризм ортасындағы туристік кәсіпорындар мен қызмет көрсететін адамдарға өндірістік қамтамасыз ету.

ҚАЗАҚСТАНДА ТУРИЗМ ИНФРАҚҰРЫЛЫМЫ ДАМУЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Қазақстанда туризм инфрақұрылымы дамуының болашағы мен мәселелері. Туристік қозғалысты басқару. Туристік инфрақұрылымның мемлекеттік және салалық дамуын жоспарлау. Ұлттық туристік әкімшіліктер қызметі (НТА). Туризм саласында қатынасты реттейтін негізгі үкіметті функциялар: Туристік қызметті бақылау және тепе-теңдігін сақтау, оның дамуы, мемлекеттік деңгейде маркетингтік зерттеулер, жоспарлау, құқықтық сұрақтар, қаржыландыру.

Туристік инфрақұрылымның дамуының құқықтық негіздері. Туризм инфрақұрылымдағы дамудың нормативтік заң базасы. Туристік инфрақұрылым дамуындағы жұмыс атқарушы биліктің жергілікті органдар ролі. Қазақстанда туризм инфрақұрылымның қажетті даму жағдайлары және бұл процессті тежеуіш факторлар.

Туризм инфрақұрылымына инвестициялар. Қазақстандағы инвестициялық климат. Туристік инфрақұрылымның дамуына инвестициялық қаржы бөлу перспективалары. Шетел инвестицияларды тарту шаралары. Инвестициялық жобалау үлгілері.

ҰСЫНЫЛАТЫН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

Негізгі:

1. Осипова О.Я. транспортное обслуживание туристов: уч.пособие для студентов вузов.- М.: издат.центр «академия», 2004.-368 с.
2. Алексадрова А.Ю. Международный туризм: учебное пособие для вузов. М.: аспект пресс, 2001.- 464с.
3. Туризм и гостиничное хозяйство. Учебник/ под ред. Проф., д.э.н. Чудновского А.Д. – м.:юркингга, 2003. – 448 с.
4. Чудновский А.Д., Жукова М.А., Сенин В.С. управление индустрией туризма: уч. пособие.-м:кнорус, 2004.-448с.
5. Биржаков М.Б., Никифоров В.И. и др. Индустрия туризма: перевозки.- спб.:Издательский дом герда, 2003.-400 с.
6. Котлер Ф. Маркетинг: гостеприимство и туризм. М: юнити, 1998.-787с.

Қосымша:

1. Пирожник И.И. международный туризм в мировом хозяйстве.- минск, 1996.
2. Гостиничный и туристический бизнес. Под ред. Проф. Чудновского А.Д.- м.: эскос, 1998.- 352 с.

3. Ердаuletов С.Р. География туризма: история, теория, методы, практика. Алматы: Атамұра, 2000.-336 с.

3.3 Кешенді емтиханда пайдалануға рұқсат етілген әдебиеттер тізімі (бар болса) Қазақстан Республикасының «Туристік қызметі туралы» Заңы

3.4 Кешенді емтиханға дайындық бойынша білім алушыларға ұсыныстар

Қорытынды аттестаттауға жеке оқу жоспары мен жұмыс оқу бағдарламаларының талаптарына сәйкес білім беру процесін толық аяқтаған білім алушылар жіберіледі. Білім беру процесінің аяқталуының негізгі критерийі білім алушылардың жоғары білім беру бағдарламаларының МЖМБС талаптарына сәйкес оқытудың теориялық курсы мен кәсіптік практиканың қажетті көлемін игеруі болып табылады.

Кешенді емтихан-бұл бір уақытта бірнеше пәндер бойынша білімді тексеру. Кешенді емтиханға 3 пән кіреді.

Емтиханға бір ай бұрын сұрақтар мен тапсырмалардың тізімі жасалады. Білім алушыларға олардың толық мазмұны ашылмайды. Бірақ кешенді емтиханнан екі апта бұрын оларға зерттелген материалды қайталау үшін сұрақтар қойылады. Білім алушыларға әр пән бойынша дайындыққа қатысты ұсыныстар оқу жоспарына сәйкес өткізілетін консультацияларда айтылады.

Емтиханды ауызша нысанда тапсыру кезінде аудиторияға бір мезгілде 5-тен аспайтын емтихан тапсырушы жіберіледі. Алдымен білім алушыларға дайындық үшін 20-30 минут уақыт беріледі. Тандалған билет бойынша жауап беру қиын болған жағдайда, білім алушы басқасын алуға құқылы. Оған дайындық уақыты ұзартылады, бірақ емтихан бағасы бір ұпайға төмендейді. Жауап беру кезінде қателіктер жіберген білім алушыларға емтихан алушы қосымша немесе нақтылау сұрақтарын қоя алады. Кейде оқытушылар білім алушыларға ҚР «Туристік қызметі туралы» Заңын қолдануға рұқсат береді. Бірақ ұялы телефонды және басқа ақпарат құралдарын қолдануға тыйым салынады. Кешенді емтихан нәтижелері бойынша көптеген оқу орындарында бір жалпы баға қойылады. Ол оған енгізілген барлық пәндер бойынша бағалау болып саналады және тиісті ведомостарға енгізіледі. Жалпы, кешенді емтихан өткізу белгілі міндеттерді шешеді. Зерттелетін пәндерді қабылдаудың тұтастығын тексеруге мүмкіндік береді.

Оң бағаны арттыру мақсатында қорытынды емтиханды қайта тапсыруға жол берілмейді. "Қанағаттанарлықсыз" деген баға алған тұлғаларға қорытынды емтихандарды қайта тапсыруға аттестаттаудың осы кезеңінде рұқсат етілмейді.

3.5 Қорытынды емтихан тапсыру нәтижелерін бағалау критерийлері

Қорытынды емтихан нәтижелері білім алушылардың білімін бағалаудың балдық-рейтингтік әріптік жүйесі бойынша бағаланады. Емтихан өткізу кезінде қорытынды аттестаттаудың әрбір мүшесі емтихан парағын толтырады. Бұл парақта әр студенттің жауабының басталу және аяқталу уақыты, билет сұрақтарына және қосымша сұрақтарға жауаптардың дұрыстығы мен толықтығы көрсетілген. Сондай-ақ, емтихан алушылар қол қоятын баға қойылады. Емтихан билетінің әрбір сұрағы үшін 100 балдық шкала бойынша баға қойылады. 3 сұрақтан тұратын емтихан билеті кезінде қорытынды бағаны есептеу үшін әр жауап үшін бағаны қорытындылап, 3-ке бөлу керек.

Білім алушылардың білімі, дағдылары келесі жүйе бойынша бағаланады:

Бағалау			
Әріптік жүйе бойынша баға	Балдардың сандық баламасы	Пайыздық мазмұны	Дәстүрлі жүйе бойынша бағалау
A	4,0	95 – 100	Өте жақсы
A-	3,67	90 – 94	
B+	3,33	85 – 89	
B	3,0	80 – 84	Жақсы
B-	2,67	75 – 79	

C+	2,33	70 – 74	Қанағаттанарлық
C	2,0	65 – 69	
C-	1,67	60 – 64	
D+	1,33	55 – 59	
D	1,0	50 – 54	
FX	0,5	25 – 49	Қанағаттанарлықсыз
F	0	0-24	

Баллы		Бағалау критерийлері
A	95- 100	Тақырып, зерттелетін мәселе бойынша терең және толық білімді көрсету; қарастырылып отырған ұғымдардың, құбылыстар мен заңдылықтардың мәнін толық түсіну. Зерттелген материал негізінде толық және дұрыс жауап құра білу; Негізгі ережелерді бөліп көрсету, нақты мысалдармен, фактілермен жауапты өз бетінше қолдау; талдау жасау, қорытындыларды қорытындылау дербес дәлелденген. Пәнаралық (бұрын алған білімдерінің негізінде) және пәнішілік байланыстарды орната білу.
A-	90- 94	Мәселенің тұжырымдамасында қарастырылған мәселе нақты тұжырымдалған. Жауаптың мазмұны бағдарлама талаптарына сәйкес жеткілікті түрде толық баяндалған. Жауаптың мазмұны дәйекті түрде берілген. Маңызды нақты қателіктер жоқ. Қорытындылар сенімді және бай нақты материалға сүйенеді. Бірақ мәселе ұсынған тақырыптан тек 1-2 шамалы ауытқулар бар; 1-2 маңызды емес нақты қателіктер, сондай-ақ сәйкестік критерийлерінде көрсетілген талаптарды бұзатын басқа типтегі елеусіз қателіктер
B+	85- 89	Тақырып бойынша негізгі бағдарламалық материалды білу. Толық және дұрыс жауап; зерттелген материалды көбейту кезіндегі кішігірім қателіктер мен кемшіліктер, ғылыми терминдерді қолданудағы немесе тұжырымдар мен жалпылаудағы түсініктердің анықтамалары, дәлсіздіктер; материал белгілі бір логикалық ретпен баяндалады. Бірақ бұл ретте бір өрескел қателік немесе екіден көп емес кемшіліктер жіберіледі және студент оларды талап еткенде немесе оқытушының аздаған көмегі арқылы өз бетінше түзете алады; негізінен оқу материалын меңгерген; нақты мысалдармен жауапты растайды.
B	80- 84	Зерттелген материалдағы негізгі ережелерді өз бетінше бөліп көрсете білу; фактілер мен мысалдар негізінде жалпылау, қорытынды жасау, ішкі байланыстар орнату. Алған білімдерін тәжірибеде қолдану, ғылыми терминдерді қолдану. Бірақ анықтамалық әдебиеттермен, оқулықтармен, бастапқы дереккөздермен жұмыс істеу дағдысы жеткіліксіз (дұрыс бағдарланған, бірақ баяу жұмыс істейді). Презентацияда өрескел қателіктер жібереді.
B-	75- 79	Кейбір маңызды фактілер назардан тыс қалады, бірақ тұжырымдар дұрыс; фактілер әрқашан сәйкес келмейді және бөлік мәселеге қатысты емес; негізгі мәселе ерекшеленеді, бірақ әрқашан терең түсінілмейді; барлық сұрақтар сәтті бола бермейді; барлық қарама-қайшылықтар ерекшеленбейді.
C+	70- 74	Жауапта тақырыптан айтарлықтай ауытқулар бар. Мәселеде қарастырылған мәселені талдау фрагментті, толық емес.
C	65- 69	Студент тек кейбір жағдайларда зерттелетін позицияның жалпы проблемалармен байланысын көрсетті; ұсынылған сұраққа жауап беру

		үшін маңызды негізгі ұғымдарды білу және оларды жауап беру процесінде қолдана білу.
C-	60- 64	Себеп-салдарлық байланыстардың ішінара бұзылуы; кішігірім логикалық дәлсіздіктер, бірқатар негізгі фактілердегі қателіктер және барлық дерлік мәліметтер; мәліметтер келтірілген, бірақ талданбаған; фактілер әрқашан пікірлерден бөлінбейді, бірақ студент олардың арасындағы айырмашылықты түсінеді.
D+	55- 59	Көптеген маңызды фактілер жоқ, қорытындылар жасалмайды; фактілер қарастырылып отырған мәселеге сәйкес келмейді, оларды салыстыру жоқ; негізгі мәселені бөлектей алмау (тіпті қате); көптеген нақты қателіктер бар. Студенттің жауабында талданатын мәселенің іргелі және іргелі мәселелермен байланысы туралы түсінік жоқ;
D	50- 54	Қойылған мәселелер шегінде бағдарламалық материалдың маңызды және негізгі бөлігін түсінбеу және білмеу, оларды нақты мәселелерді шешуге қолдану мүмкіндігі емес. Жауап беру кезінде өрескел қателіктер жіберілді, оны студент тіпті жетекші сұрақтардың көмегімен түзете алмайды.
Fx	25-49	Материалдың негізгі мазмұны игерілмеген немесе ашылмаған; қорытындылар мен жалпылаудың болмауы. Студенттің жауабындағы өрескел қателіктер.
F	1-24	Жауапты ұсыну процесінде тақырыптан және зерттелетін бағдарламадан айтарлықтай ауытқу. Жауап беруден бас тарту.

4. Мүгедектер мен денсаулық мүмкіндігі шектеулі адамдар үшін қорытынды аттестаттауды өткізу ерекшеліктері

Мүгедектер қатарындағы білім алушылар үшін қорытынды аттестаттауды университет олардың психофизикалық даму ерекшеліктерін, олардың жеке мүмкіндіктері мен денсаулық жағдайын (бұдан әрі - жеке ерекшеліктері) ескере отырып жүргізеді.

Қорытынды аттестаттауды өткізу кезінде мынадай жалпы талаптардың сақталуы қамтамасыз етіледі:

- егер денсаулық мүмкіндіктері шектеулі білім алушылар қорытынды аттестаттаудан өту кезінде басқа білім алушылар үшін қиындықтар туғызбаса, бірге отырып тапсыру;
- мүгедек білім алушыларға олардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, қажетті техникалық көмек көрсететін ассистенттің (ассистенттердің) аудиторияда болуы (жұмыс орнын алу, жүріп-тұру, тапсырманы оқу және ресімдеу, емтихан комиссиясының мүшелерімен қарым-қатынас жасау);
- мүгедек білім алушыларға қорытынды аттестаттаудан өту кезінде олардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, қажетті техникалық құралдарды пайдалану;
- мүгедек білім алушылардың аудиторияға, дәретханаға кедергісіз кіру мүмкіндігін, сондай-ақ көрсетілген аудиторияларда (пандустардың, тұтқалардың, кеңейтілген есік ойықтарының, лифттердің болуы, лифтілер болмаған кезде аудитория бірінші қабатта орналасуы, арнайы креслолар мен басқа да құрылғылар) болу мүмкіндігін қамтамасыз ету.

Қорытынды аттестаттауды өткізу мәселелері бойынша университеттің барлық жергілікті нормативтік актілері мүгедек білім алушылардың назарына олар үшін қолжетімді нысанда жеткізіледі. Мүгедек білім алушының жазбаша өтініші бойынша мүгедек білім алушының аттестаттау сынағын тапсыру ұзақтығы оны тапсырудың белгіленген ұзақтығына қатысты ұлғайтылуы мүмкін:

- жазбаша нысанда өткізілетін емтиханды тапсыру ұзақтығы-90 минуттан аспайды;
- білім алушыны ауызша өткізілетін қорытынды емтиханға жауапқа даярлау ұзақтығы-20 минуттан аспайды;
- бітіру біліктілік жұмысын қорғау кезінде білім алушының сөз сөйлеу ұзақтығы-15 минуттан аспайды.

Мүмкіндігі шектеулі білім алушылардың жеке ерекшеліктеріне байланысты Университет аттестаттау сынағын өткізу кезінде келесі талаптардың орындалуын қамтамасыз етеді:

соқырлар үшін:

- қорытынды аттестаттау сынағын тапсыруға арналған тапсырмалар мен өзге де материалдар бедерлі-нүктелі Брайль шрифтімен немесе соқырларға арналған мамандандырылған бағдарламалық қамтамасыз етуі бар компьютердің көмегімен қолжетімді электрондық құжат түрінде ресімделеді не ассистент оқиды;
- жазбаша тапсырмаларды білім алушылар қағазда Брайль рельефті нүктелі қаріппен немесе соқырларға арналған арнайы бағдарламалық жасақтамасы бар компьютерде орындайды немесе ассистентке нұсқау береді;
- қажет болған жағдайда білім алушыларға бедерлі-нүктелі Брайль шрифтімен жазуға арналған жазу керек-жарақтары мен қағаздар жиынтығы, соқырларға арналған арнайы бағдарламалық қамтамасыз етуі бар компьютер беріледі;

нашар көретіндер үшін:

- қорытынды аттестаттау сынағын тапсыру үшін тапсырмалар мен өзге де материалдар үлкейтілген қаріппен ресімделеді;
- кем дегенде 300 люкс жеке біркелкі жарықтандыру қамтамасыз етіледі;
- қажет болған жағдайда білім алушыларға үлкейту құрылғысы беріледі, білім алушыларда бар үлкейту құрылғыларын пайдалануға жол беріледі;

саңырау және нашар еститіндер үшін, сөйлеу қабілеті ауыр:

- ұжымдық пайдаланудағы дыбысты күшейтетін аппаратураның болуы қамтамасыз етіледі, қажет болған жағдайда білім алушыларға жеке пайдаланудағы дыбысты күшейтетін аппаратура беріледі;
- олардың қалауы бойынша қорытынды аттестаттау сынақтары жазбаша нысанда өткізіледі;

тірек-қимыл аппараты бұзылған адамдар үшін (жоғарғы аяқ-қолдардың қозғалыс функциялары ауыр бұзылған немесе жоғарғы аяқ-қолдары жоқ):

- жазбаша тапсырмаларды білім алушылар мамандандырылған бағдарламалық жасақтамасы бар компьютерде орындайды немесе ассистентке нұсқау береді;
- олардың қалауы бойынша қорытынды аттестаттау сынақтары ауызша нысанда өткізіледі.

Білім алушы мүгедек қорытынды аттестаттауды өткізу басталғанға дейін 3 айдан кешіктірмей оның психофизикалық даму ерекшеліктерін, жеке мүмкіндіктері мен денсаулық жағдайын көрсете отырып, қорытынды аттестациялық сынақтарды өткізу кезінде оған арнайы жағдайлар жасау қажеттілігі туралы жазбаша өтініш береді. Өтінішке білім алушының жеке ерекшеліктерінің бар екендігін растайтын құжаттар (университетте көрсетілген құжаттар болмаған жағдайда) қоса беріледі. Өтініште білім алушы ассистенттің қорытынды аттестаттау сынағына қатысу қажеттілігін (қажеттіліктің жоқтығын), белгіленген ұзақтыққа (әрбір қорытынды аттестаттау сынағы үшін) қатысты және қорытынды аттестаттау сынағын тапсыру ұзақтығын ұлғайту қажеттілігін (қажеттіліктің жоқтығын) көрсетеді.